

Języki obce w sieci

Wspomaganie szkół i przedszkoli to obszar, który od 2016 r. będzie obowiązkowo funkcjonował według zmienionych zasad. Jednakże już teraz procesowe wspomaganie oraz praca w ramach sieci są prowadzone pilotażowo w znacznej części powiatów. Zakres wspomagania jest bardzo zróżnicowany, a od przyszłego roku szkolnego do obecnych tematów dołączą także języki obce.

Nauczyciele języków obcych – sylwetka

Na wstępie przyjrzymy się głównym adresatom wsparcia – nauczycielom języków obcych, ich potrzebom i oczekiwaniom. Wiedzy na ten temat dostarcza nam chociażby **Europejskie Badanie Kompetencji Językowych** przeprowadzone w 2011 r. przez Instytut Badań Edukacyjnych. Według zebranych danych statystyczny polski nauczyciel języka obcego nie przekroczył 34 lat, pracuje w szkole nie dłużej niż 15 lat i posiada wykształcenie wyższe w zakresie nauczanego języka. Często jego działalność zawodowa nie ogranicza się do jednego miejsca pracy – co czwarty anglista i blisko co trzeci germanista zadeklarował, że pracuje też w innej szkole lub szkołach. Kształcenie niemal wszystkich nauczycieli obejmowało zarówno merytoryczne przygotowanie, a więc naukę gramatyki oraz zagadnień dotyczących literatury i kultury obszaru nauczanego języka, jak i dydaktykę przedmiotową. Często brakowało w nim natomiast treści z zakresu nowych kompetencji dydaktycznych, tj. wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych, edukacji międzykulturowej, nauczania w klasie zróżnicowanej pod względem poziomu umiejętności uczniów, oceny efektów kształcenia czy w obszarze zintegrowanego nauczania języka i przedmiotu (CLIL). Zgodnie z dekla-

racjami dyrektorów większość szkół posiada zasoby (materiały dydaktyczne, biblioteczne czy audiowizualne, dostęp do internetu), które nie ograniczają możliwości nauczania języków obcych (Gajewska-Dyszkiewicz, Grudniewska, Kulon i in., 2013).

“**Celem funkcjonowania sieci jest wspólne rozwiązywanie problemów, dzielenie się pomysłami, spostrzeżeniami i propozycjami: zarówno za pośrednictwem internetowej platformy, traktowanej jako forum wymiany doświadczeń, jak i spotkań osobistych.**”

Należy jednak pamiętać, że nie wszystkie szkoły są takie same. Potrzeby nauczycieli różnią się chociażby w zależności od miejsca, w którym znajduje się placówka – inne są w dużych miastach, a inne na obszarach znacznie od nich oddalonych, gdzie dzieci uczą się języka niemalże wyłącznie w szkole, gdzie nie ma bogatej oferty zajęć pozalekcyjnych, a kontakt z tzw. żywym językiem jest znacznie utrudniony. To właśnie ci nauczyciele zostaną objęci szczególnym wsparciem – na pomoc tej grupie nakierowane są działania projektu „Podnoszenie jakości nauczania języków obcych na I, II i III etapie edukacyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów defaworyzowanych – etap II”

(Poddziałanie 3.3.3 PO KL), który od 1 kwietnia br. realizuje Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Nauczyciele języków obcych w sieci współpracy

W ramach rocznego projektu nauczyciele z 2 tys. szkół z obszarów defaworyzowanych będą podnosić swoje kompetencje w zakresie metodyki i dydaktyki nauczania języka obcego, ale nie tylko. Jednym ze sposobów będzie przygotowanie nauczycieli do uczestnictwa w sieciach współpracy i samokształcenia. Szczególne miejsce w pracach sieci będzie zajmować zagadnienie budowy środowiska wspierającego skuteczną naukę języków obcych. Czym jest sieć i jakie korzyści płyną ze współpracy w niej? Zgodnie z podejściem wypracowanym w ramach innego projektu systemowego ORE – „System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganie szkół” – sieć współpracy i samokształcenia to międzyszkolny zespół nauczycieli lub dyrektorów współpracujących ze sobą w ramach wybranego zagadnienia.

Celem funkcjonowania sieci jest wspólne rozwiązywanie problemów, dzielenie się pomysłami, spostrzeżeniami i propozycjami: zarówno za pośrednictwem internetowej platformy, traktowanej jako forum wymiany

doświadczeń, jak i spotkań osobistych. Sieć funkcjonuje na bazie planu działań, który wskazuje cel poszczególnych spotkań, proponowane działania związane z realizacją celu, potrzebne materiały oraz pomocną bibliografię. Niezwykle ważna jest też współpraca nauczycieli między spotkaniami. Odbywa się to głównie poprzez przygotowaną specjalnie do tego celu platformę informatyczną. Ważną cechą planu jest jego bardzo ogólny charakter, nienarzucający gotowych rozwiązań, a jedynie wskazujący przykładowe działania, a więc pozostawiający przestrzeń do kształtowania pracy sieci zgodnie z potrzebami uczestniczących w niej nauczycieli. Korzyści z pracy w sieci z pewnością nie trzeba szczegółowo przedstawiać, szczególnie tym, którzy choć raz uczestniczyli w takiej formie współpracy. Poznanie nauczycieli ze swojego regionu, wymiana doświadczeń, dobrych praktyk i materiałów merytorycznych oraz bezpośredni kontakt z ekspertami, do których można zwrócić się z różnymi problemami dotyczącymi pracy dydaktycznej, to tylko niektóre z nich.

Działania prowadzone w projekcie nie są nowym przedsięwzięciem. W ramach wspomnianego wcześniej

projektu „System doskonalenia nauczycieli” zostało opracowanych 20 planów sieci, które aktualnie są pilotażowo wdrażane przez powiaty.

“**W ramach projektu ORE będą prowadzone trzy typy sieci, po jednej dla pierwszego, drugiego i trzeciego etapu edukacyjnego. Sieci będą miały podobny układ tematyczny i będą przeznaczone dla nauczycieli wszystkich języków obcych, choć zawarte w nich przykłady będą odnosiły się do czterech języków najczęściej nauczanych w polskich szkołach.**”

Tematyka obecnie testowanych sieci jest bardzo rozległa, nie obejmuje jednak zagadnień związanych z edukacją językową, dlatego podjęto decyzję o realizacji projektu, którego główną grupą docelową będą właśnie nauczyciele języków obcych. Po dogłębnej analizie uzgodniono, że wsparciem zostaną objęci nauczyciele z tzw. obszarów defaworyzowanych, czyli ze szkół usytuowanych na obszarach wiejskich i w miejscowościach do 20 tys. mieszkańców. Wiąże się to z ich ograniczonym dostępem do różnych form doskonalenia. W porównaniu

z nauczycielami z dużych miast nauczyciele z małych miejscowości mają utrudniony kontakt z placówkami doskonalenia, które znajdują się najczęściej w dużych ośrodkach (głównie w miastach wojewódzkich), a zaledwie 48 z nich jest prowadzonych na poziomie powiatu lub gminy. Znaczne oddalenie tych instytucji od szkoły powoduje wiele problemów. Trudności związane z dojazdem do odległych miejscowości, ryzyko niedopasowania oferty szkoleniowej do potrzeb szkoły oraz brak mechanizmów zapewniających wykorzystanie zdobytej wiedzy w praktyce szkolnej to tylko niektóre z nich. Na powyższe trudności nakładają się wyniki egzaminów zewnętrznych, wskazujące na znaczne dysproporcje między gimnazjalistami z dużych miast i ich rówieśnikami z małych miejscowości.

W ramach projektu ORE będą prowadzone trzy typy sieci, po jednej dla pierwszego, drugiego i trzeciego etapu edukacyjnego. Sieci będą miały podobny układ tematyczny i będą przeznaczone dla nauczycieli wszystkich języków obcych, choć zawarte w nich przykłady będą odnosiły się do czterech języków najczęściej nauczanych w polskich szkołach: angielskiego, niemieckiego, francuskiego i rosyjskiego. Uczestnicząc w pracach sieci, nauczyciele zaktualizują swoją wiedzę w zakresie najnowszych tendencji w dydaktyce języków obcych, metod i technik nauczania, możliwości wykorzystania technologii informacyjnych, a także pozaformalnych i nieformalnych sposobów kształcenia językowego. Odrębne moduły będą poświęcone sposobom oceniania najbardziej adekwatnym do potrzeb rozwojowych uczniów na poszczególnych etapach edukacyjnych oraz budowaniu środowiska wspierającego skuteczną naukę języków. Bardzo ważnym elementem spotkań będzie wymiana doświadczeń nauczycieli na

różnym etapie rozwoju zawodowego, pochodzących z różnych środowisk szkolnych. Nauczyciele będą mieli również możliwość wypróbowywania nabytej wiedzy w praktyce – np. stworzą samodzielnie scenariusze lekcji i materiały dydaktyczne adekwatne do prezentowanych metod i technik nauczania, a następnie zrealizują je w klasie i podzielą się spostrzeżeniami na podczas kolejnych spotkań lub na platformie informatycznej.

Nauczyciele języków obcych wykorzystują w swojej pracy wiele źródeł, metod, inspiracji...

Nauczyciele pracujący z uczniami z różnych etapów edukacyjnych zapewne wiedzą, że nauka języka przebiega w odmienny sposób w zależności od potrzeb rozwojowych i możliwości uczniów. Najmłodsze dzieci nie potrafią długo utrzymać koncentracji, są ciekawe świata, uczą się intuicyjnie, mają wrażliwy aparat słuchowy, a ich organy mowy są bardzo plastyczne, są więc w stanie opanować język obcy wraz z właściwym akcentowaniem. Ich starsi koledzy w znacznie mniejszym stopniu uczą się mimowolnie, stają się coraz lepszymi obserwatorami, wzrasta u nich zdolność myślenia abstrakcyjnego i kształtuje się pamięć logiczna. Za zmieniającymi się możliwościami uczniów powinien nadążać proces kształcenia, stąd plany sieci, zachowując jednakowy układ, różnią się treściami w zależności od etapu edukacyjnego.

I tak na pierwszym etapie nauczyciele będą mieli okazję podyskutować m.in. o nowoczesnych metodach i technikach nauczania, tj. *kamishibai* – japońskim sposobie opowiadania bajek przy wykorzystaniu plansz rysunkowych przedstawiających fragmenty opowieści. Koordynator sieci przedstawi uczestnikom założenia zabawy

dotyczącej jednej ze znanych polskim słuchaczom bajek, np. o Czerwonym Kapturku, a następnie zaprezentuje przykładowy przebieg ćwiczenia. Następnie uczestnicy sieci zostaną podzieleni na grupy tak, aby w danej grupie znajdowali się nauczyciele tego samego języka obcego. Każda z grup wybierze dowolną znaną bajkę, narysuje do niej plansze oraz przygotuje się do prezentacji na forum. Wśród innych metod stosowanych na pierwszym etapie edukacyjnym znajdzie się też Metoda Dobrego Startu, gry i zabawy dydaktyczne (memory, domino) czy stacje uczenia się. Zwłaszcza te ostatnie stają się coraz popularniejszą metodą wykorzystywaną w kształceniu również starszych uczniów. Praca metodą projektu, praca swobodna czy według planu dnia/tygodnia mogą stać się także istotną formą nauczania języka w gimnazjum. Nauczyciele będą otrzymywali zadania domowe, polegające np. na zastosowaniu wybranych metod i technik w praktyce szkolnej, a następnie wymianie doświadczeń z ich realizacją na forum sieci podczas kolejnych spotkań lub w trakcie pracy na platformie informatycznej.

Pozaformalne i nieformalne sposoby kształcenia pozwalają na wydłużenie czasu kontaktu z językiem obcym, a więc jego naukę również poza lekcjami w szkole. A możliwości w przypadku nauki języków jest naprawdę wiele, wystarczy jedynie odpowiednio naprowadzić i zmotywować uczniów do korzystania z dostępnych zasobów internetowych, zorganizować wycieczkę połączoną z zadaniami w języku obcym (np. foto- lub wideoreportażem połączonym z opisem w języku obcym, raportem lub komiksem) czy zachęcić ich do udziału w projekcie językowym, którego znaczną część opracują w ramach zadań pozalekcyjnych. W trakcie pracy sieci nauczyciele będą mieli okazję porozmawiać również i na ten temat.

Jednym z pomocnych źródeł – do wykorzystania zarówno w klasie, jak i poza nią – są opracowane w projekcie zasoby multimedialne zamieszczone na platformie [Scholaris](#). W pierwszym etapie projektu, który był realizowany przez ORE od 1 kwietnia 2013 do 31 marca 2014 r., powstało ponad 200 zasobów dedykowanych trzem etapom edukacyjnym i czterem językom najczęściej nauczanym w Polsce: angielskiemu, niemieckiemu, francuskiemu i rosyjskiemu. Zasoby są zorganizowane w pakiety, z których każdy zawiera scenariusz lekcji i co najmniej dwa pliki multimedialne (filmy, krzyżówki, quizy, ćwiczenia interaktywne itd.) wraz ze słowniczkiem i kartami pracy. Tematyka zasobów opracowanych w pierwszym etapie obejmowała wielokulturowość, CLIL – integrację językowo-przedmiotową – oraz kształtowanie kompetencji komunikacyjnej. Motywami przewodnimi drugiego etapu będą praca metodą projektu, strategii uczenia się i autonomia ucznia na lekcjach języka obcego oraz wykorzystanie materiałów autentycznych za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Ciekawym pomysłem na organizację szkolnego spotkania językowego (np.

Nauczyciele i dyrektorzy gimnazjum w świetle Międzynarodowego Badania Nauczania i Uczenia się (TALIS 2013)

Instytut Badań Edukacyjnych opublikował wyniki Międzynarodowego Badania Nauczania i Uczenia się TALIS 2013. To druga edycja badania organizowanego przez OECD. Badanie umożliwia porównanie opinii nauczycieli i informacji na temat ich pracy oraz ich wpływu na proces uczenia się uczniów.

Badanie objęło ponad 170 tys. nauczycieli z 34 krajów i regionów z całego świata. W Polsce w badaniu wzięli udział nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych pracujący w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych dla dzieci i młodzieży. Łącznie ponad 10 tys. nauczycieli i ponad 500 dyrektorów szkół, w tym 3 858 nauczycieli i 195 dyrektorów gimnazjów. Losowy dobór szkół umożliwił wnioskowanie o sytuacji wszystkich szkół w krajach i regionach uczestniczących w badaniu.

Badanie TALIS 2013 w Polsce, tak jak i poprzednie, było koordynowane przez Instytut Badań Edukacyjnych. Decyzje o udziale w badaniu były podejmowane przez rządy krajów uczestniczących – w przypadku Polski przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Na poziomie międzynarodowym projekt był wdrażany i koordynowany przez Centrum Badań i Przetwarzania Danych (Data Processing and Research Center, DPC) przy IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement), a całkowita odpowiedzialność za badanie TALIS spoczywała na Sekretariacie OECD i Radzie Zarządzającej Programem TALIS.

[Więcej informacji](#)

[Źródło](#)

w ramach dnia języków) może być scenariusz zajęć dydaktycznych z Europą przez Europę. W pierwszym

etapie projektu ok. 10 tys. uczniów szkół podstawowych i gimnazjów oraz ponad tysiąc nauczycieli wzięło udział w symbolicznej podróży po Europie, odwiedzając z Europkiem cztery stolice – Londyn, Berlin, Paryż i Moskwę – wykonując w każdym z miast interesujące zadania, zdobywając pieczątki w paszporcie językowym i otrzymując w zamian za wykonanie wszystkich zadań nagrody związane z nauką języków obcych. Jedną z nich była opracowana w projekcie [gra dydaktyczna](#), której wersję elektroniczną można pobrać ze strony ORE. Ponieważ ta forma nauki zyskała bardzo wielu zwolenników, w ramach konferencji podsumowującej projekt zorganizowano warsztaty dla nauczycieli, podczas których uczestnicy przygotowali festiwal językowy dla swojej społeczności lokalnej w oparciu o scenariusz zajęć z Europkiem. Przebieg kampanii można było śledzić na profilu facebookowym „Język to Twój paszport”, aktywnym również w nowym projekcie ORE.

Obszarów do dyskusji w ramach sieci jest jednak znacznie więcej. Planowanie i organizacja zajęć oraz ocenianie to tematy, o których również warto rozmawiać. W tym miejscu trzeba zwrócić uwagę na [Europejskie Portfolio Językowe](#). To właśnie z publikacji wydanej przez CODN, a następnie wznowionej przez ORE, pochodzi postać Europka – wesołego smoka, który pomaga dzieciom w samodzielnej nauce języka. *Portfolio* składa się z trzech części: paszportu językowego, biografii językowej oraz *dossier* i pomaga uczniom dokumentować znajomość języków i kultur, poznanych w szkole i poza nią. Oczywiście nauczyciel może opracować własne narzędzie samooceny, zasugerować uczniom gromadzenie odpowiednich materiałów w trakcie jednej lekcji, jednego tematu czy też w trakcie określonego czasu uczenia się języka. Forma również może być dowolna: karty zadań,

segregatory z przekładkami czy narzędzia elektroniczne, wszystko zależy od pomysłowości nauczyciela. A może źródłem inspiracji będzie rozmowa z nauczycielami z innych szkół?

“**Jednym z pomocnych źródeł – do wykorzystania zarówno w klasie, jak i poza nią – są opracowane w projekcie zasoby multimedialne zamieszczone na platformie Scholaris. Od 1 kwietnia 2013 do 31 marca 2014 r., powstało ponad 200 zasobów dedykowanych trzem etapom edukacyjnym.**”

Bardzo ważnym zagadnieniem jest budowa środowiska wspierającego naukę języków, a więc zjednoczenie wysiłków rodziców, nauczycieli innych przedmiotów, dyrektorów szkół, bibliotekarzy, przedstawicieli organów prowadzących, domów kultury i wielu innych instytucji na rzecz poprawy jakości nauczania języków obcych. Przykładów angażowania lokalnej społeczności nie trzeba długo szukać, ponieważ bardzo wiele pomysłów funkcjonuje już w praktyce, czasami wystarczy podzielić się dobrym pomysłem z nauczycielami z innej szkoły, a może nawet zorganizować coś wspólnie. Językowe podchody ze stacjami umiejscowionymi w ciekawych miejscach na terenie gminy, lokalne dni języków, święta literatury obcojęzycznej zorganizowane we współpracy z miejscową biblioteką, projekty naukowe łączące wiedzę językową z przedmiotową – to tylko niektóre z przykładów. Więcej inspiracji, a także wskazówek, w jaki sposób włączyć przedstawicieli różnych środowisk okołoszkolnych, zostało przedstawionych w opracowanej w publikacji [Budowanie przyjaznego środowiska wspierającego efektywną naukę języków obcych](#). *Poradnik nie tylko dla nauczycieli*, którą można pobrać ze strony ORE.

Nauczyciele języków obcych w przyszłości

Zaprezentowane powyżej zagadnienia będą stanowiły przedmiot dyskusji poruszanych w trakcie działań sieci. W projekcie powstanie aż 65 takich sieci, które połączą nauczycieli z 2 tys. szkół rozlokowanych na obszarach defaworyzowanych w całej Polsce. Ideą tej formy wspomaganie jest taki dobór nauczycieli, aby spotkania sieci odbywały się jak najbliżej szkoły, w której pracuje dany nauczyciel. Rekrutacja rozpocznie się już niebawem, zachęcamy więc do śledzenia strony ORE i aktywnego włączenia się w działania projektowe. Sieci będą prowadzone przez specjalnie do tego celu przygotowanych pracowników placówek doskonalenia nauczycieli, którzy po zakończeniu

projektu będą prowadzić wspomaganie szkół również w innych obszarach związanych z edukacją językową. Na zakończenie projektu zostaną zorganizowane międzyregionalne warsztaty wymiany doświadczeń, które pozwolą na opracowanie banku najlepszych rozwiązań stosowanych w zakresie edukacji językowej.

Materiały, stanowiące podstawę merytoryczną do organizacji sieci współpracy, zostały opracowane w pierwszym etapie projektu we współpracy z Centrum Kształcenia Nauczycieli Języków Obcych i Edukacji Europejskiej Uniwersytetu Warszawskiego. W drugim etapie zostaną one zastosowane w praktyce, co pozwoli na ich ewentualną weryfikację, tak aby po zakończeniu projektu mogły stanowić użyteczne

narzędzie wspomaganie wszystkich szkół podstawowych i gimnazjów, nie tylko z obszarów defaworyzowanych.

Katarzyna Gut

Absolwentka Instytutu Stosunków Międzynarodowych UW. Ukończyła studia doktorskie w dziedzinie ekonomii Szkoły Głównej Handlowej.

Koordynatorka projektu „Podnoszenie jakości nauczania języków obcych na I, II i III etapie edukacyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów defaworyzowanych”.

W latach 2003–2007 nauczycielka języka angielskiego w podwarszawskiej szkole podstawowej i gimnazjum. Współzałożycielka stowarzyszeń prowadzących działalność edukacyjną na poziomie lokalnym.

Od 2007 r. pracownik jednostki zajmującej się monitorowaniem i wdrażaniem projektów unijnych Ministerstwa Edukacji Narodowej, a następnie Ośrodka Rozwoju Edukacji. Zajmowała się realizacją projektów dotyczących opracowania Krajowych Ram Kwalifikacji, a także przygotowania i wdrożenia kompleksowego systemu wspomaganie szkół i przedszkoli.

Bibliografia

Gajewska-Dyszkiewicz A., Grudniewska M., Kulon F. i in., (2013), *Europejskie Badanie Kompetencji Językowych ESLC – raport krajowy 2011*, Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych (dostęp dn. 21.05.2014)

Rozwijanie zdolności językowych na lekcji języka obcego

Joanna Sobańska-Jędrzych, Beata Karpeta-Peć, Marta Torenc
Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014

„Ania ma talent do języków”, „Tomek to zdolny leń”, „Masz talent językowy, ale nic dziwnego – przecież grasz na skrzypcach”, „Koncentruję się na uczniach słabych, bo ci zdolni sami sobie poradzą”. Z takimi stwierdzeniami często się spotykamy w naszej praktyce nauczycielskiej, może nawet sami je kiedyś wypowiedzieliśmy. Z pewnością wśród naszych uczniów mamy takich, których uważamy za uzdolnionych językowo. Zapytani jednak o to, dlaczego tak uważamy, możemy mieć problem ze sprecyzowaniem, czym się charakteryzuje nasz uczeń uzdolniony. Czasem również stajemy bezradni wobec pracy z takimi uczniami. Szczególnie że przygotowanie się do lekcji z całą klasą, a przede wszystkim z jej zdolniejszą częścią, wymaga od nauczyciela wiele zaangażowania, kreatywności i konsekwencji w działaniu. Praca taka nie po-

lega przecież jedynie na przygotowaniu od czasu do czasu dodatkowych zadań dla ucznia, lecz głównie na opracowaniu całościowego modelu działania, który ma na celu wspieranie rozwoju ucznia na wielu płaszczyznach, takich jak zwiększone możliwości poznawcze w zakresie uczenia się języków obcych, motywacja czy kreatywność, przy jednoczesnym wykorzystaniu jego cech osobowościowych.

To wymaga nierzadko zaangażowania nie tylko nauczyciela języka obcego, lecz także nauczycieli innych przedmiotów, psychologa, pedagoga szkolnego oraz rodziców. Można zatem powiedzieć, że stawiając odpowiednie wyzwania naszym uczniom uzdolnionym językowo, jednocześnie stawiamy je samym sobie. Chęć podjęcia tego wyzwania jest pierwszym krokiem do stworzenia właściwego planu działania

mającego na celu rozwijanie uzdolnień językowych u uczniów w szkole.

